

Denna skrivelse innehåller en politisk inledning samt uppgifter om bland annat kommunsektorn i samhällsekonomin, kommunernas och landstingens ekonomiska resultat, sysselsättningen, utjämningsystemet, kommunala entreprenader och nettokostnader för några verksamhetsområden. Sedan finns en kort redovisning av olika kommunala verksamheter, vilken främst omfattar hälso- och sjukvård, socialtjänst, barnomsorg, skola och vuxenutbildning och hur dessa utvecklats i förhållande till de nationella mål som finns uppsatta för respektive verksamhet.

UTVECKLINGEN INOM DEN KOMMUNALA SEKTORN

REGERINGSKANSLIET

Finansdepartementet

103 33 Stockholm, Telefon 08-405 10 00
www.finans.regeringen.se

REGERINGSKANSLIET

● Inledning till regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn

Alla medborgare kommer i kontakt med kommunernas och landstingens verksamhet vid olika skeden i livet. Kommunsektorns verksamhet motsvarar drygt 22 procent av Sveriges bruttonationalprodukt. Regeringens skrivelse, Utvecklingen inom den kommunala sektorn, är en redogörelse av kommunernas och landstingens verksamheter. Skrivelsen ska ses som en del i ett större arbete med kontinuerlig uppföljning och utvärdering av kommunsektorns verksamhet.

Den generella välfärdspolitiken

Den generella välfärden bygger på grundläggande värderingar om solidaritet, omtanke, rättvisa och jämlikhet. Utformningen av välfärdspolitiken har skett utifrån övertygelsen att människor har vissa grundläggande sociala rättigheter och att det är ett offentligt ansvar att garantera dessa rättigheter. Utgångspunkten för den generella välfärden är att den ska fördelas efter behov och inte efter ekonomiska resurser. Den svenska välfärdsmodellen har utvecklats i takt med omvärldens förändringar. Det har lett till goda sociala villkor och trygghet för befolkningen. Modellen förenar jämlikhet med förmåga till förnyelse och tillväxt. Därför finns det idag ett brett stöd för välfärdspolitiken i Sverige.

Den generella välfärden syftar till att fördela resurser och skapa större rättvisa i ett samhälle som fortfarande är präglad av stora klyftor. Marknadslösningar är inget alternativ utan kan endast ses som ett komplement till den generella välfärden eftersom den gynnar de individer som har haft tur att födas i miljöer med tillgång till stora ekonomiska och sociala resurser. Den generella välfärdspolitiken innebär en ekonomisk och social utjämning och gör att cementeringen av de sociala ojämlikheterna kan motverkas.

I takt med den allmänna samhällsutvecklingen, med höjd levnadsstandard och högre utbildningsnivå, skärps medborgarnas krav på den offentliga verksamheten. Det ger nya möjligheter att förbättra och utveckla välfärden. De ökade kraven gäller inte bara kvalitet och tillgänglighet. Det gäller också ett ökat inflytande samt en ökad mångfald av verksamheter. Välfärdspolitiken syftar till att stärka medborgarnas individuella frihet och självständighet. De ökade kraven på den offentliga verksamheten kan därför ses som en naturlig utveckling av välfärdspolitiken.

Under 1990-talet och framåt har andelen entreprenader och privata lösningar ökat inom den sociala servicen. Ökningen av entreprenadlösningar och köp av tjänster sker i huvudsak i storstads- och förortskommuner inom verksamhetsområden som utbildning och barn- och äldreomsorg samt individ- och familjeomsorg.

Ökad valfrihet och alternativa driftsformer får inte genomföras till priset av vidgade klyftor och ökad segregation. I ett sammanhållet välfärdssystem har alla intresse av att verksamheten och kvaliteten är så bra som möjligt. På så sätt skapas en garanti för att även de mest utsatta intressen tillvaratas. En utveckling där vissa medborgare köper sig alternativa tjänster på en privat marknad underminerar möjligheterna att garantera alla människor grundläggande sociala rättigheter. Välfärden måste därför även framgent vara solidariskt finansierad via skatter.

I ett sammanhållet välfärdssystem skapas mötesplatser för människor från olika samhällsgrupper. Ett exempel är den gemensamma skolan där barn från olika sociala och ekonomiska miljöer möts. Det skapar förståelse och tolerans för eventuella olikheter i livsstil, insikt om att skillnader inte är så stora som man föreställt sig. På detta sätt motverkas även diskriminering, frustration och känslor av utanförskap och vanmakt. Vikten av den generella välfärdspolitikens effekter på sammanhållningen i samhället ska inte underskattas.

Ansvar för människors grundläggande sociala rättigheter ska även i framtiden vara offentligt. Av detta följer att ökad valfrihet och olika alternativa driftsformer inom den sociala servicen skall vara ett komplement och tillföra ett mervärde till den offentliga välfärden. Människors behov måste vara den överordnande utgångspunkten för fördelning av tjänster samtidigt som utvecklingen mot ökad mångfald och ökad valfrihet ska fortsätta.

I en rapport från Skolverket visas att det i större utsträckning är elever från hem med bättre socioekonomiska förutsättningar som går i fristående skolor. I några kommuner stimuleras ombildningen av kommunala skolor till fristående skolor. Resultatet kan bli att hela kommundelar inom loppet av några år riskerar att stå helt utan ett kommunalt skolalternativ. Om alla barns lika rätt till en bra utbildning ska kunna garanteras så måste även fristående skolor underställas krav som är självklara för de kommunala skolorna. Det handlar till exempel om att inte

kunna exkludera några barn eller ungdomar, att utbildningen måste vara avgiftsfri samt att ställa utbildningskrav på lärare. Etablering av fristående skolor får heller inte medföra att den kommunala skolan dräneras på resurser.

Riksdagen har beslutat att landsting inte får överlåta driftsansvaret för akutsjukhus till företag som syftar till att ge vinst till ägaren. Detta ställningstagande baseras bland annat på principen om att sjukvård ska bedrivas på rätt vårdnivå och att så mycket vård som möjligt ska ske inom primärvården. Vid en privatisering av sjukhus kan denna princip kollidera med ekonomiska intressen som att öka patientunderlaget och förbättra intäkterna. Ett privat sjukhus som får monopol inom ett sjukvårdsområde får även en mycket stark ställning gentemot sjukvårdshuvudmännen, vilket kan användas för att utverka fördelaktiga vårdavtal eller för att ställa krav på en försvagning av den politiska styrningen av verksamheten. Då riskerar vi att hamna i en situation där rätten till bra sjukvård för alla inte längre kan garanteras.

• • •

Den kommunala självstyrelsen

Den svenska folkstyrelsen utövas dels på statlig, dels på kommunal nivå. På den nationella statliga nivån är riksdagen folkets främste företrädare och riksdagens sammansättning utgör grunden för regeringsmakten. På den kommunala nivån företräds medborgarna av valda företrädare i beslutande fullmäktigeförsamlingar i kommuner och landsting. De kommunala självstyrelseorganen i Sverige har en mer framträdande roll än vad som är vanligt i många andra länder. Genom decentraliseringen till kommunerna skapas förutsättningar för medborgarna att påverka och direkt utöva inflytande över verksamheten samt utkräva ansvar. Att beslutanderätten utövas av lokala och regionala församlingar innebär en spridning av makten i samhället genom att fler får vara med och fatta beslut. Därför markeras den kommunala självstyrelsen i regeringsformen som en av grundvalarna för det demokratiska styrelseskicket.

Det yttersta ansvaret för den offentliga verksamheten och för det politiska beslutsfattandet åvilar riksdag och regering enligt regeringsformen. I princip finns det inget område där staten genom beslut i riksdagen saknar befogenhet att uttrycka en målsättning för den offentliga verksamheten. Detta sker bland annat genom att riksdagen i form av lagstiftning och tilldelning av resurser konkretiserar de politiska målen och anger de yttre ramarna för denna verksamhet.

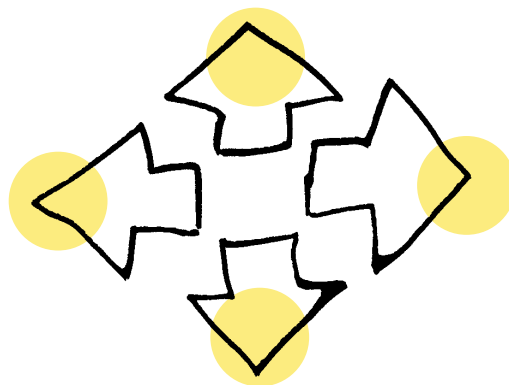
Praktiskt sett är det emellertid uteslutet att riksdag och regering själva skulle kunna ombesörja alla de uppgifter som krävs för att den beslutade politiken skulle

kunna förverkligas. Staten är därför i behov av en organisation där ansvaret för olika uppgifter fördelas mellan skilda nivåer.

Vissa delar av den offentliga verksamheten anses emellertid i princip vara statliga ansvarsområden. För sådana uppgifter – t.ex. utrikespolitik, försvar, rättsvård, socialförsäkringarna samt arbetsmarknads- och näringspolitiken – har staten det huvudsakliga ansvaret. Inom flera av de angivna områdena är emellertid även kommunala åtgärder av stor vikt och det har på senare tid blivit alltmer betydelsefullt att uppgifterna inom skilda områden löses i samverkan mellan stat, kommun och landsting.

I samband med uppbyggandet av det moderna välfärdssamhället har kommunernas uppgifter successivt ökat. Genom att skapa större och mer bärkraftiga kommuner har det varit möjligt att låta en stor del av samhällets serviceproduktion ske i kommunerna. För landstingen har främst sjukvårdens utbyggnad inneburit en alltmer omfattande verksamhet.

Den kraftiga expansion som kännetecknat den kommunala sektorn är inte i så hög grad ett resultat av att uppgifter som tidigare ombesörjts av staten överförs

till kommuner och landsting. I stället har expansionen till stor del haft sin grund i att sådana verksamhetsområden som redan tidigare åvilade kommunerna eller landstingen vuxit såväl i omfattning som till sitt innehåll. Kommunerna och landstingen har även tagit på sig nya uppgifter. En del av de uppgifter som kommunerna tidigare utförde inom ramen för sin allmänna kompetens har genom speciallagstiftning också gjorts obligatoriska.

Parallellt med den kommunala expansionen har det också skett en expansion på den statliga sidan. Genom uppbyggnaden av socialförsäkringarna har t.ex. staten övertagit en del av kommunernas försörjningsansvar. Vissa verksamheter som tidigare varit kommunala har också överförts till staten, t.ex. polis-, åklagar- och exekutionsväsende. Även om det har funnits utvecklingstendenser i båda riktningarna måste den sammanfattande bedömningen bli att utvecklingen av den offentliga förvaltningen har präglats av en decentralistisk ambition, enligt vilken det ansetts angeläget att

en stor del av den offentliga verksamheten ombesörjs av kommuner och landsting.

Med en decentraliserad förvaltning blir det lättare att anpassa verksamheten till lokala förhållanden. När behoven växlar mellan olika kommuner framstår det också som angeläget att kommunerna har utrymme att fördela resurser med hänsyn till de behov som de har bäst förutsättningar att bedöma.

Under 1990-talet har den kommunala självstyrelsen vidgats genom en rad olika reformer. Genom den nya kommunallagen från 1992 fick kommuner och landsting en betydande frihet att själva bestämma om sin organisation. Genom omvandling av specialdestinerade statsbidrag till generella statsbidrag har kommuner och landsting fått ökade möjligheter att använda de statliga bidragen utifrån lokala behov och prioriteringar. Även reformer på t.ex. skolans område har ökat det kommunala ansvaret och inflytandet.

Det kommunala utjämningsystemet har en avgörande betydelse för att ge den kommunala självstyrelsen en reell innebörd också i kommuner och landsting med svag egen ekonomi. Genom den omfördelning av resurser som sker i utjämningsystemet får alla kommuner och landsting likvärdiga förutsättningar att tillhandahålla en bra vård, omsorg och utbildning. Alla medborgare i vårt land ska genom det kommunala utjämningsystemet garanteras en hög kvalitet i de grundläggande välfärdstjänsterna. Därigenom är utjämningsystemet också en väsentlig del i den regionalpolitik som syftar till att utjämna skillnader i levnadsvillkor mellan olika delar av vårt land.

Det finns starka kopplingar mellan kommunernas ekonomiska förmåga och möjligheterna att upprätthålla en levande kommunal självstyrelse. Om inte medborgarna ser att kommunerna kan tillhandahålla de tjänster och den verksamhet som de efterfrågar och behöver kommer de att ställa krav på att andra aktörer – statliga och privata – skall överta ansvaret för den kommunala verksamheten. I så fall försvagas den kommunala självstyrelsen och den kommunala demokratin.

Medborgarnas tilltro till den kommunala självstyrelsen är också beroende av att de upplever sig rättvist och likvärdigt behandlade jämfört med invånare i andra kommuner och landsting. Detta är skälet till att staten genom lagstiftning tydliggör vad medborgarna har rätt att kräva i form av insatser från kommuner och landsting. Alternativet skulle vara att verksamheterna tillhandahölls genom statliga myndigheter. Den beslutade reformen med maxtaxa inom barnomsorgen och den nu aviserade reformen avseende förbehållsbelopp inom äldreomsorgen syftar båda till att skapa förutsättningar för en likvärdig behandling av medborgarna oberoende av hemkommun.

Kravet på en vidsträckt kommunal självstyrelse kan

ibland stå i motsats till kravet på rättvis och likvärdig behandling för alla oberoende av bostadsort. Denna avvägning måste därför göras med särskild omsorg i varje enskilt fall. Om det nationella intresset av att genomföra reformer som kommer alla medborgare till del har ett brett stöd bland befolkningen och i Sveriges riksdag, finns det starka skäl för att genomföra sådana reformer.

Decentraliseringen till kommunerna och landstingen förutsätter att såväl dessa som staten följer upp och utvärderar resultatet av den kommunala verksamheten. Denna skrivelse är i sig ett uttryck för statens ambition att regelmässigt redovisa och bedöma i vilken utsträckning den kommunala verksamheten bedrivs i enlighet med nationella mål och riktlinjer. Staten kommer att öka sina insatser för att bedriva en effektiv uppföljning, utvärdering och tillsyn av den kommunala verksamheten. Således kommer regeringen att nästa år upprätta en kommunal databas med uppgifter om kommunernas och senare även landstingens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat. Länsstyrelsernas insatser för tillsyn av den kommunala verksamheten kommer att öka. Regeringen kommer att följa upp resultatet av de särskilda satsningar på att förbättra kvaliteten i sjukvården samt skolan som nu genomförs.

Sammanfattningsvis vill regeringen understryka att utvecklingen av den offentliga sektorn bör ske i samverkan mellan stat och kommun. Samtidigt kommer det alltid att finnas motsatta intressen mellan staten och kommunerna och kommunernas frihetsgrader kommer därigenom att variera efter angelägenheternas art. Kravet på medborgarnas rättvisa och likvärdiga behandling är grundläggande samtidigt som den kommunala självstyrelsen representerar ett för folkstyrelsen centralt värde. Det är väsentligt att den kommunala självstyrelsen ges en reell innebörd och väger tungt i relation till de motstående intressen som kan finnas.

En starkt kommunal ekonomi ger bättre kvalitet i välfärden

Den djupa lågkonjunkturen under början av 1990-talet medförde krav på besparingar även i kommunsektorn. Den samhällsekonomiska utvecklingen under de senaste åren, med stark tillväxt och ökad sysselsättning, har emellertid inneburit att de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting har förbättrats.

Till följd av den ökade sysselsättningen har kommunsektorns skatteintäkter idag ökat med 67 miljarder jämfört med 1996. Statsbidragen har ökat med 24 miljarder kronor under samma period. Den resurstillväxt kommuner och landsting har haft under de

senaste fem åren består därmed till nära tre fjärdedelar av ökade skatteintäkter, och till drygt en fjärdedel av statsbidragsökningar.

Kommunernas kostnader för socialbidrag minskar stadigt och ligger nu på den lägsta nivån sedan 1994. Även det är till stor del effekten av en framgångsrik sysselsättningspolitik. Kostnaderna för socialbidrag minskade år 2000 med närmare en miljard kronor eller med 9 procent jämfört med 1999. Jämfört med 1997, då kostnaderna var som högst, har socialbidragen minskat med ca 2,8 miljarder kronor eller med 23 procent. Allt fler kommuner och landsting har nu en ekonomi i balans. Resultatet år 2000 beräknas till 9,2 miljarder kronor för kommunerna, vilket är en ökning med 6,4 miljarder kronor jämfört med 1999. Landstingen har en kärvare ekonomisk situation och resultatet för 2000 beräknas till minus 3,9 miljarder kronor, vilket dock är en förbättring jämfört med 1999. Finansdepartementet har i en enkät till kommuner och landsting undersökt hur de bedömer sina möjligheter att nå ekonomisk balans under de kommande åren. År 2000 redovisar 177 kommuner och 6 landsting ett positivt resultat. För år 2002 bedömer 269 kommuner och 18 landsting att de kommer att nå ekonomisk balans.

Det finns emellertid ett antal kommuner och landsting som fortfarande har svårigheter att få intäkter och kostnader att gå ihop. Drygt 200 av landets kommuner minskade sin befolkning förra året. Det har till följd att skatteintäkter och statsbidrag minskar samtidigt som det ställer krav på en kontinuerlig omställning av verksamheter och lokaler. I syfte att stödja kommuner och landsting med befolkningsminskning och svårigheter att nå ekonomisk balans inrättade regeringen Bostadsdelegationen och Kommundelegationen. Regeringen har slutit avtal om bidrag till kommuner och landsting efter beredning av Kommundelegationen på totalt 1,3 miljarder kronor. Bostadsdelegationen räknar med att deras kostnader för stödet kommer att bli drygt 2 miljarder kronor, kommunens andel bedöms bli minst lika stor. Regeringen kommer att fortsätta att noga följa utvecklingen.

Befolkningsminskning, hög arbetslöshet och en åldrande befolkning är exempel på strukturella faktorer som ställer stora krav på kommuner och landsting. Ingen ska behöva få sämre utbildning, sjukvård eller äldre- och barnomsorg, för att de råkar bo i en kommun eller ett landsting som brottas med problem. Det är ett nationellt ansvar att alla i vårt land garanteras dessa grundläggande sociala rättigheter på lika villkor. Ökade klyftor mellan regioner och mellan människor är inte till gagn för någon. Därför ska vi också ha en nationell, solidarisk och långtgående ekonomisk utjämning mellan kommuner och mellan landsting.

I Sverige har vi valt en modell där kommuner och landsting har ett bärande ansvar för att tillhandahålla viktiga välfärdsverksamheter. I regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn, presenteras en översyn av tillståndet i och utvecklingen av dessa verksamheter. De senaste åren har utveckling av kvaliteten och resultaten i verksamheterna varit positivt. Fortfarande finns det dock brister som är viktiga att identifiera och successivt arbeta bort.

Kapaciteten i primärvården bedöms vara otillräcklig, vilket leder till problem med tillgänglighet, kvalitet och samordning. Brister förekommer också i samverkan mellan olika huvudmän inom sjukvården och mellan sjukvården och äldreomsorgen. Köerna i vården ökar, samtidigt som produktionen har ökat. Genom den medicinsk-tekniska utvecklingen kan behandlingar sättas in vid tidigare indikationer och vid allt högre ålder.

Under de kommande åren satsar staten ytterligare 9 miljarder kronor för att stärka hälso- och sjukvården i kommuner och landsting. I den ekonomiska värdpropositionen för 2001 föreslår regeringen ytterligare en satsning på sjukvården. I syfte att åstadkomma kortare väntetider och förbättra tillgängligheten till behandlingar avsätts 1,25 miljarder kronor.

Andelen äldre som får hjälp i ordinärt och särskilt boende fortsätter att minska. Hjälpen riktas alltmer till de allra äldsta och de med störst vårdbehov samt till ensamstående personer. Möjligheterna för äldre med omfattande behov av vård och omsorg att bo kvar hemma har samtidigt ökat då en allt mer avancerad vård och omsorg har flyttats in i det egna hemmet. Många kommuner har dock brist på platser i särskilda boendeformer. Detta medför att personer som fått bifallsbeslut får vänta på verksställighet och att personer som bedöms ha behov ändå får avslag på ansökningar om plats i särskilt boende.

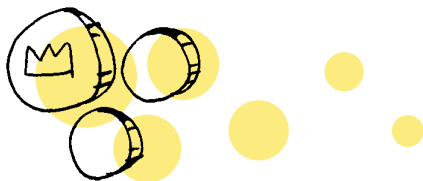
Kommunerna klarar att tillgodose efterfrågan av förskoleplatser. Antalet inskrivna barn minskade under år 2000, vilket huvudsakligen beror på minskande årskullar. Andelen inskrivna barn fortsätter emellertid att öka och uppgick 2000 till 76 procent. Tillgången på förskola är god för barn till föräldrar som endera förvärvsarbetar eller studerar, men något sämre för barn till föräldrar som endera är arbetslösa eller föräldralediga. Från den första juli 2001 träder en lag i kraft som garanterar barn till arbetslösa rätt till förskola. Från den första januari 2002 har barn till föräldrar som är hemma med ett mindre syskon, rätt till förskoleplats. Maxtaxa kommer att införas fullt ut i förskolan från och med den första januari 2002.

Antalet elever i grundskolan ökade under läsåret 2000/01. Andelen elever som går ut grundskolan med behörighet att läsa ett nationellt program på gymnasieskolan har minskat marginellt, och uppgick varen

2000 till ca 90 procent. Fyra procentenheter fler elever fullföljde gymnasieskolan läsåret 1999/2000, jämfört med läsåret 1998/99. Dock minskade andelen elever som var behöriga till universitets- och högskolestudier samtidigt med fyra procentenheter till 80 procent. Antalet elever i särskolan fortsätter att öka. Sedan hösten 1995 har antalet elever ökat med 40 procent, att jämföra med 10 procents ökning inom grundskolan. Som förklaring till ökningen förs såväl ekonomiska, pedagogiska som medicinska orsaker fram. I syfte att öka personaltätheten i skolan införs med start under 2001 ett riktat statsbidrag som innebär en total nivåökning med 5 miljarder kronor under fem år. Därefter överförs det riktade statsbidraget till det generella statsbidraget. Den gymnasiala vuxenutbildningen har ökat kraftigt under de senaste åren till följd av regeringens satsning på kunskapslyftet, som startade den 1 juli 1997.

Det finns även ett par övergripande utmaningar som är gemensamma för hela kommunsektorn. Den ena handlar om den framtida personalförsörjningen. Redan idag har vissa kommuner och landsting svårigheter att rekrytera personal till sina verksamheter. Till exempel kommer den växande andelen äldre personer att ställa krav på att antalet anställda i hälso- och sjukvård samt äldreomsorg ökar. Planeringen för den framtida personalförsörjningen är därför också viktig.

Den andra utmaningen är hur vi ska få pengarna att räcka till bra verksamhet åt alla, i alla kommuner och landsting. Ökade skatteintäkter och statsbidrag är en viktig del tillsammans med en långtgående och solidarisk utjämning. Lika viktigt är att kommunerna

och landstingen kontinuerligt arbetar med att ställa om verksamheten efter nya förutsättningar. Det kan till exempel handla om minskande befolkningstal och demografiska förändringar men också teknisk utveckling. En annan möjlighet är ökad samverkan mellan kommuner och mellan landsting som leder till ökad kvalitet, minskade kostnader samt ökade förutsättningar för stabil tillväxt.

Den största politiska utmaningen ligger dock i att överbrygga de klyftor som fortfarande finns i vårt samhälle. Det handlar om att vi även i framtiden skall ha en generell välfärdspolitik som garanterar alla grundläggande sociala rättigheter efter behov och inte efter ekonomiska resurser. Det handlar om att utveckla den generella välfärdspolitiken utifrån de grundläggande principerna om solidaritet, rättvisa och jämlikhet.

Sammanfattning av regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn

I skrivelsen, utvecklingen inom den kommunala sektorn (2001:01:102) lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren i detta särtryck presenteras en sammanfattning av delar av skrivelsen. Skrivelsen i sin helhet finns att beställa från Riksdagens tryckeriexpedition.

Den kommunala ekonomin

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin anges i kommunallagen. Kommunallagen säger att kommuner och landsting skall ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Det balanskrav som trädde i kraft 1 januari, 2000 innebär att kommuner och landsting skall upprätta en budget för kommande år där intäkterna överstiger kostnaderna. En utredning (Ekonomiförvaltningsutredningen dir. 2000:30) har tillsatts för att bl.a. se över bestämmelserna om god ekonomisk hushållning och utreda hur balanskravet kan förtydligas och modifieras. Utredningen skall presentera sitt slutbetänkande i oktober 2001.

Målet för statens ekonomiska bidrag till kommuner och landsting, är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter.

Det kommunala utjämningsystemet är ett av de viktigaste instrumenten som staten har till sitt förfogande för att omfördela resurser mellan olika delar av landet. Utgångspunkten är att alla kommuner respektive landsting, genom utjämningen, skall tillförsäkras likvärdiga ekonomiska förutsättningar för att bedriva sin verksamhet, oberoende av invånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Genom en långtgående inkomstutjämning skall alla kommuner och landsting ha en skattekraft som motsvarar genomsnittet för riket. Dessutom sker en utjämning av strukturellt betingade kostnadsskillnader mellan kommuner och mellan landsting.

Kommunsektorn och samhällsekonomin

Kommuner och landsting utgör en betydande del av samhällsekonomin. Kommunsektorns utgifter motsvarade 22,3 procent av Sveriges BNP 2000, varav 18,7 procentenheter av BNP utgjordes av kommunal konsumtion. Den kommunala konsumtionen minskade i fasta priser perioden 1991–1996, men har därefter åter ökat. Enligt nationalräkenskapernas preliminära utfall har konsumtionsutgifterna ökat med 1,4 procent mellan 1999 och 2000.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³
Inkomster	359,3	377,2	386,2	398,8	433,8	450,4	466
Skatter	247,4	262,7	287,2	292,7	299,5	316	337,5
Statsbidrag ¹	71,8	69	53,7	57,8	83,5	85,4	82,6
Övriga inkomster	40,1	45,5	45,3	48,3	50,8	49	45,9
Utgifter	366,6	378,1	391,3	408,4	437,8	453,4	463,7
Transfereringar	45,2	43,7	41,9	48	46,7	42,4	44,8
Konsumtionsutg.	291,3	303,4	320,7	332,4	363,2	380,7	389,4
Volymförändring ²	-1,1	-0,1	0	0,5	7,1	1,3	1,4
Investeringar	30,1	31	28,7	28	27,9	30,2	29,5
Finansiellt sparande	7,4	-0,9	-5,1	-9,6	-4	-3	-2,3

¹ Statsbidragen redovisas netto efter avdrag för kommunernas och landstingens avgifter till det kommunala moms-systemet. Bidrag och avgifter till det kommunala utjämnings-systemet har kvittats och är därför 0.

² Årlig procentuell förändring i fasta priser. Den kraftiga ökningen 1998 beror till största delen på att landstingen övertog betalningsansvaret för läkemedels-subsventionerna detta år.

³ Prel.utfall exkl. kyrkan fr.o.m. 2000

Källor: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

• • •

Kommunsektorns ekonomiska resultat

Kommunerna visar preliminärt ett positivt resultat för 2000 på 9,2 miljarder kronor, vilket är en förbättring med 6,4 miljarder kronor jämfört med 1999. 177 kommuner räknar med att ha ett positivt resultat eller ett nollresultat 2000 jämfört med 106 kommuner 1999. Om extraordinära poster exkluderas blir resultatet sammantaget 5,3 miljarder kronor för kommunerna.

Preliminära uppgifter för landstingens ekonomiska utfall 2000 visar på ett negativt resultat på - 3,9 miljarder kronor, vilket är en förbättring på 2,1 miljarder kronor jämfört med 1999. Exkluderas de extraordinära posterna förbättras resultaten marginellt. Endast 6 landsting uppvisar ett positivt resultat, såväl inklusive som exklusive extraordinära poster.

Efter en minskning åren 1990-1997 har antalet anställda i kommuner och landsting ökat fr.o.m. 1998. Eftersom kommunerna i ökande utsträckning köper verksamhet på entreprenad är ökningen troligen större än vad som framgår av sysselsättningsstatistiken. Antalet hel- och deltidsanställda i kommuner och landsting uppgick 1999 till 880 000 personer.

• • •

Kommunsektorns inkomster och utgifter

Generella statsbidrag och skatteintäkter tillsammans står för 75 procent av de totala inkomsterna. Den kommunala inkomstskatten är kommunernas största

enskilda inkomstkälla och uppgick 1999 till 58 procent av inkomsterna. Även för landstingen är skatteintäkterna den största inkomstkällan med 66 procent 1999.

Kommunernas olika finansieringskällor, 1996-1999 procentuell andel,

	1996	1997	1998	1999
Skatteintäkter	60%	59%	59%	58%
Generella statsbidrag	11%	11%	13%	13%
Taxor och avgifter	10%	9%	9%	8%
Specialdestinerade statsbidrag	4%	4%	4%	4%
Övrigt	15%	17%	15%	17%
Summa	100%	100%	100%	100%

Källa: Statistiska centralbyrån, Den offentliga sektorns finanser

Landstingens olika finansieringskällor, 1998-1999 procentuell andel,

	1996	1997	1998	1999
Skatteintäkter	73%	74%	64%	66%
Generella statsbidrag	4%	5%	7%	7%
Försäljningsmedel	11%	11%	11%	9%
Patientavgifter	4%	4%	3%	3%
Specialdestinerade statsbidrag och övriga bidrag (inkl läkemedelsförmån)	5%	4%	14%	13%
Övrigt	3%	2%	1%	2%
Summa	100%	100%	100%	100%

Anm: Betalningsansvaret för läkemedelsförmånen överfördes 1998 till landstingen, vilket påverkar andelarna.

Källa: Statistiska centralbyrån, Den offentliga sektorns finanser

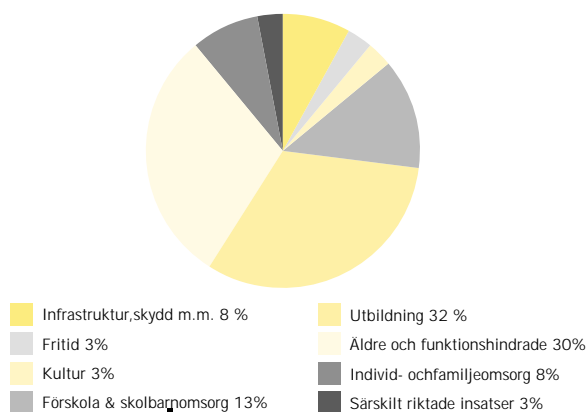
De största externa utgifterna utgörs för både kommuner och landsting av personal med 54 procent respektive 51 procent av de totala utgifterna. Den näst största utgiften för både kommuner och landsting är tjänster inklusive köp av verksamhet med 28 procent respektive 22 procent av de totala utgifterna.

Av de totala bruttokostnaderna för kommunerna

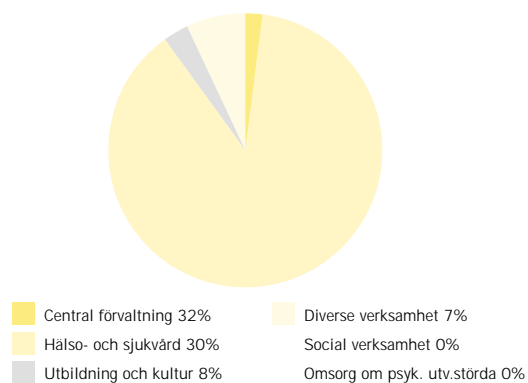
är utbildning störst med 32 procent. Därefter kommer äldre- och funktionshindrade med 30 procent samt förskola och skolbarnomsorg med 13 procent. För landstingens del dominerar hälso- och sjukvård med 87 procent av de totala bruttokostnaderna. Näst störst andel har diverse verksamhet där kollektivtrafiken ingår med 7 procent.

Olika verksamheters andelar av bruttokostnad för kommuner 1999

Landstingens externa kostnader för samtliga huvudmän 1999, verksamhetsområden, procentuell andel.

Det kommunala utjämningsystemet

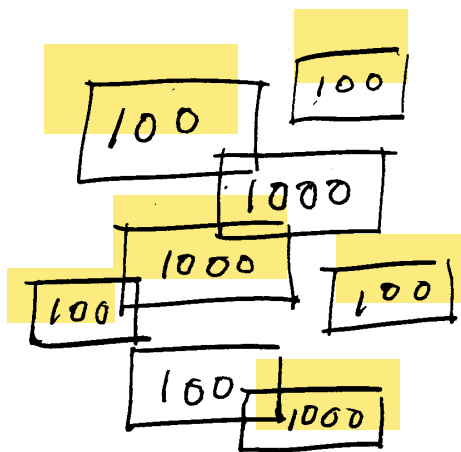
Det kommunala utjämningsystemet består av en inkomstutjämnning, en kostnadsutjämnning samt införanderegler.

Totalt omfördelas 10 miljarder kronor från kommuner med högre skattekraft än riksgenomsnittet till kommuner med lägre skattekraft i inkomstutjämnningen 2001. Av landstingen är det endast ett landsting som har en skattekraft som överstiger den genomsnittliga för riket och som därmed erlägger en avgift i inkomstutjämnningen. Övriga landsting erhåller ett utjämningsbidrag som uppgår till 4 miljarder. År 2001 har förändringar gjorts i inkomstutjämnningen i syfte att minska eventuella negativa marginaleffekter.

Totalt omfördelas 4,9 miljarder kronor i kostnadsutjämnningen under 2001 från kommuner med relativt sett gynnsamma strukturella förhållanden till kommuner med mindre gynnsamma förhållanden.

Mellan landstingen omfördelas totalt 1,3 miljarder kronor i kostnadsutjämnningen.

Kommuner respektive landsting fördelade efter relativ skattekraft 1999

Skattekraft i procent av riksgenomsnittet	Antal kommuner	Antal landsting ¹
75-79,9	10	0
80-89,9	101	1
90-99,9	123	19
100-109,9	37	0
110-119,9	8	1
120-129,9	7	0
150-159,9	2	0
180-189,9	1	0

¹Inkl. Gotlands kommun
Källa: Statistiska centralbyrån

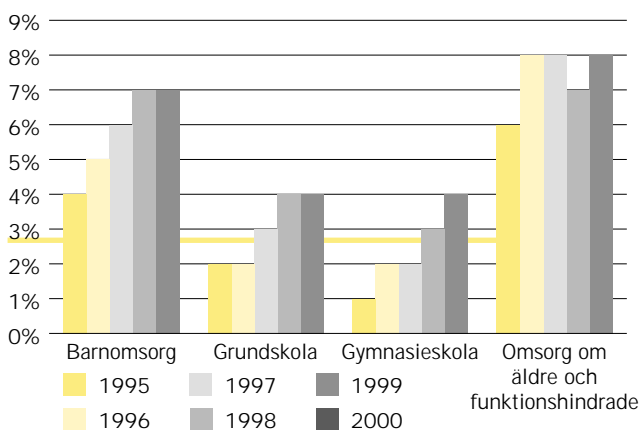
• • •

Kommunala entreprenader och köp av verksamhet

Entreprenader och köp av verksamhet uppgick 1999 till totalt 37 miljarder kronor, eller 9 procent, av kommunernas driftskostnader. Det vanligaste är att kommunerna köper entreprenader och verksamhet från övriga företag och organisationer. Deras andel av kommunala entreprenader och köp av verksamhet har mer än fördubblats under perioden 1995-1999.

Gymnasieskolan är den verksamhet inom vilken köp av verksamhet är som störst, drygt 30 procent av kostnaderna. Merparten av köpen inom gymnasieskolan gjordes mellan kommuner. Störst andel köp från privata företag har gjorts inom den kommunala vuxenutbildningen. Inom skola, barn- och äldreomsorg är det vanligast att storstäder, förortskommuner och större städer köper verksamhet.

Utvecklingen av kommunernas köp av verksamheter från privata företag och stiftelser åren 1995 - 1999, procentuell andel

• • •

Särskilda insatser för vissa kommuner och landsting

Bostadsdelegationen inrättades i juli 1998, och har fram till februari 2001 tagit emot 91 ansökningar om stöd för bostadsåtaganden. Bostadsdelegationen har slutit avtal med 36 kommuner om stöd uppgående till totalt 1 640 miljoner kronor och 115 miljoner kronor har reserverats för täckning av framtida förluster för kreditgarantier.

Kommundelelegationen rapporterade den 1 juli 2000 sitt uppdrag avseende beredning av ansökningar från kommuner och landsting med en svår ekonomisk situation och regeringen fattade under hösten beslut. Regeringen beviljade bidrag med 1 317 miljoner kronor till 36 kommuner och 4 landsting kopplat till en överenskommelse.

Till översvämningsdrabbade kommuner har det avsatts 100 miljoner kronor.

Utvecklingen inom vård, omsorg, skola samt den kommunala bostadsförsörjningen

• • •

Hälsa- och sjukvård

Målet för hälsa- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Produktionen av vård har ökat, men även köerna till vården har ökat. Genom den medicinsk- tekniska utvecklingen kan behandlingar sättas in vid tidigare indikationer och högre upp i åldrarna. Utvecklingen av nya läkemedel har bidragit till att allt fler sjukdomar kan botas eller behandlas.

Antalet anmälningar till hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd under 2000 var oförändrat jämfört med 1999. Trots att antalet anmälningar ökat generellt under 1990-talet, har antalet anmälningar som lett till påföljd varit i stort sett oförändrat.

Nationella kvalitetsregister visar på förbättringar av vården när det gäller vanliga åkommor som stroke, hjärt- och kärlsjukdomar och bräck.

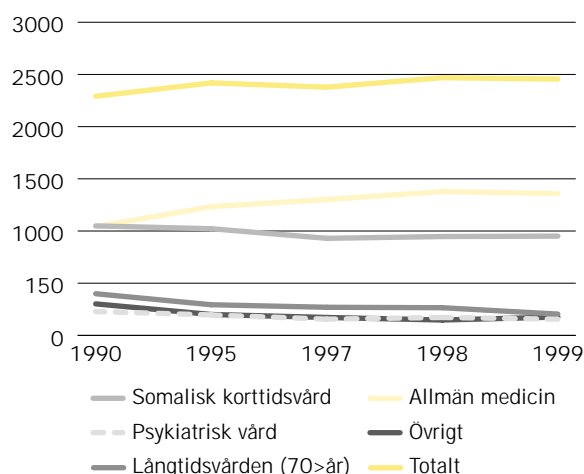
Primärvårdens kapacitet är otillräcklig, vilket leder till problem med tillgänglighet, kvalitet och samordning.

Inom äldreomsorgen är brister i vårdkedjan mellan sjukhusen, landstingens primärvård och kommunerna, ett av de största kvarvarande problemen efter genomförandet av Ädelreformen.

Utvärderingar av psykiatrireformen visar att utvecklingen allmänt sett varit god. Brister finns dock i samverkan mellan vårdens huvudmän bl.a. vid in- och utskrivningar från slutenvård.

Det totala antalet läkarbesök 1999 uppgick till 25,5 miljoner, vilket är ungefär samma antal som föregå-

Läkarbesök per 1000 invånare (exkl. mödra- och barnhälsovård)

OBS! Delarna summerar ej till totalsumman beroende på att långtidsvården har beräknats på per 1000 invånare >70 år.

Källa: Socialdepartementet, Valfärdsfakta social 2000

ende år. Fördelningen av läkarbesöken på sjukhus respektive vårdcentraler har under 1990-talet successivt förskjutits i riktning mot en ökad andel vid vårdcentraler.

Antalet vårdplatser inom somatisk korttidsvård har fortsatt att minska, vilket bl.a. beror på en mer behandlingsintensiv vård. Även antalet vårdplatser inom den psykiatriska vården har minskat.

Kostnaderna för den offentliga hälso- och sjukvården ökade 1999 med 6,4 procent jämfört med föregående år och uppgick till 151,4 miljarder kronor. Kostnaderna för läkemedelsförmånen uppgick 2000 till 15,9 miljarder kr, en ökning med nära 7 procent i löpande priser från 1999.

• • •

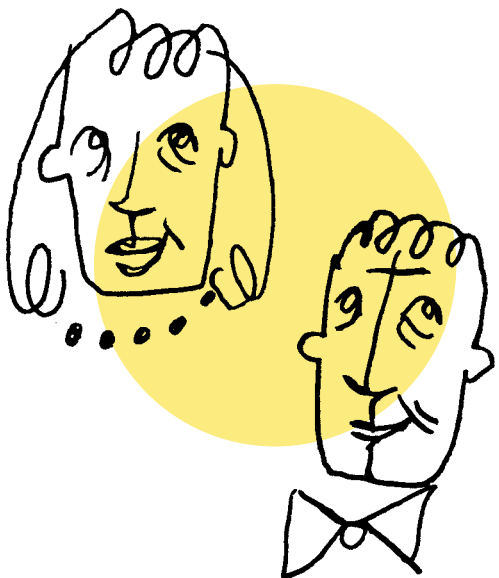
Socialtjänst

Det övergripande målet för socialtjänsten är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

• • •

Äldreomsorg

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd, bl.a. i form av hjälp i hemmet eller särskilt boende för service och omvårdnad. Dessutom ska äldre människor få möjlighet att leva och bo självständigt och under trygga förhållanden och med respekt för deras

självbestämmande och integritet.

Det bedrivs mycket bra äldreomsorg i många kommuner. Andelen personer som erhåller äldreomsorg har successivt minskat under 1990-talet. Hjälpn har alltmer riktats till dem med störst hjälpbehov, ofta ensamstående och äldre personer. Anhöriga får ta ett allt större ansvar och ett ökande antal äldre köper hjälp

på den privata marknaden. Andelen personer som erhåller hjälp i särskilt boende har minskat något mellan 1998 och 1999. Omläggningar av socialtjänststatistik försvårar en bedömning av hur andelen äldre som får hjälp i hemmet förändrats mellan 1998 och 1999.

Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsyn visar att det pågår omfattande utvecklingsarbete inom den kommunala äldreomsorgen. Det finns dock brister i rätts-säkerheten inom äldreomsorgen. Äldre personer med bifallsbeslut för plats i särskilt boende får vänta på verkställighet. Rätten att överklaga är knuten till beslutet och inte till verkställigheten av beslutet. Vidare förekommer att äldre personer som bedömts vara i behov av plats i särskilt boende får avslag på ansökan p.g.a. platsbrist i kommunen.

Kostnaderna för äldreomsorgen uppgick 1999 till ca 64 miljarder kronor, en ökning med 6 procent i löpande priser.

• • •

Handikappomsorg

Målet för handikappomsorgen är bl.a. att samhället ska utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och får samma levnadsvillkor som den övriga befolkningen. Såväl Socialstyrelsen som Handikappombudsmannen konstaterar att personer med funktionshinder har sämre levnadsvillkor än övrig befolkning. Särskilt framhåller Handikappombudsmannen situationen för barn med funktionshinder. Länsstyrelsernas tillsyn visar att det förekommer att personer får avslag på sin ansökan p.g.a. bristande resurser, trots att behov av stöd föreligger. Flera utvärderingar visar också att kommunerna inte alltid verkställer gynnande domar.

Andelen personer med stöd enligt socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) varierar mellan kommunerna, men skillnaderna minskar.

Kostnaderna för handikappomsorgen uppgick 1999 till 25,4 miljarder kronor, en ökning med 15 procent i löpande priser från 1998.

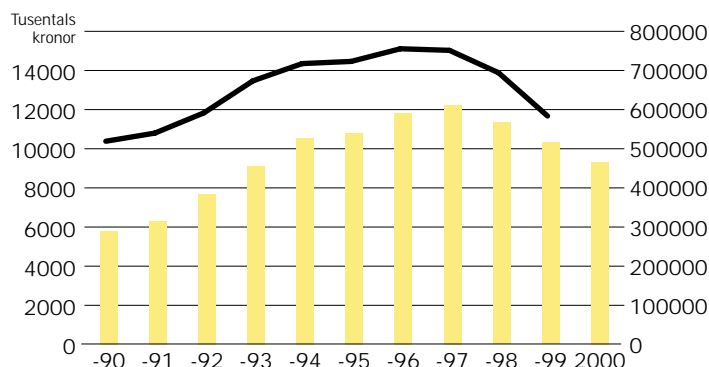
• • •

Individ- och familjeomsorg

Genom ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd ska den som på egen hand inte kan få sina behov tillgodosedda tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Kommunen ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga förhållanden. Vidare ska kommunen arbeta för att förebygga och motverka missbruk av droger samt aktivt verka för att missbrukaren får hjälp och stöd för att komma ifrån missbruket.

Såväl antalet bidragshushåll som kostnaderna för socialbidrag fortsätter att minska. Även antalet hushåll och kostnader för långvarigt socialbidragstagan-

Utbetalt socialbidrag och introduktionsersättning samt antalet socialbidragstagare 1990-2000

Anm. för 2000 finns f.n. endast uppgifter för antalet bidragstagare för de tre första kvartalen. Här har en prognos för 2000 lagts in.

Källa: Socialstyrelsen och SCB

de har minskat, men i långsammare takt. En orsak bakom denna utveckling är det förbättrade arbetsmarknadsläget. Antalet personer som fortsätter att vara bidragsberoende minst två år i rad minskade 1998 för första gången sedan 1990. Den genomsnittliga bidragstiden har dock ökat och uppgick 1999 till 5,8 månader.

Utredningstiden för barnavårdsutredningar har förkortats. Samtal med barnen under utredningarna har under 1990-talet blivit vanligare, även om barnets inställning sällan dokumenteras. Andelen barn som familjehemsplaceras hos släktingar tycks inte ha ökat trots att möjligheten till sådan placering ska övervägas i första hand.

Andelen öppenvård för missbrukare var 80 procent av samtliga vårdinsatser 1999. Andelen öppenvård ökade under 1990-talet. Det är inte känt vad utvecklingen sammantaget innebär för den enskilde missbrukaren.

Kostnaderna för individ- och familjeomsorgen uppgick 1999 till sammanlagt 26,3 miljarder kronor, varav 10,5 miljarder avsåg försörjningsstöd. Detta är en ökning jämfört med 1998 med 1 procent i löpande priser vad avser de totala kostnaderna, men en minskning med nära 8 procent i löpande priser vad avser försörjningsstödet.

Förskola, skola och vuxenutbildning

Målet för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen är att stimulera barns utveckling och lärande samt att bidra till goda uppväxtvillkor. Det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar ska ge alla, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, lika tillgång till likvärdig utbildning. Det offentliga skolväsendet för vuxna skall ge dessa tillfälle att i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning.

Svenskundervisning för invandrare ska ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället.

Förskola

Behovstäckningen inom förskolan är god. Antalet inskrivna barn i förskolan minskade under 2000, huvudsakligen beroende på minskande barnkullar. Andelen inskrivna barn av alla barn i åldrarna 1-5 år fortsätter emellertid att öka och uppgick 2000 till 76 procent. Tillgången till förskola är god för barn till föräldrar som förvärvsarbetar eller studerar, men något sämre för barn till föräldrar som endera är arbetslösa eller föräldralediga. En enkät som Skolverket genomfört visar att 10 procent av barnen till

arbetslös eller föräldraledig inte får plats trots önskemål om detta.

Inom skolbarnsomsorgen fortsätter antalet inskrivna barn att öka. Under 2000 var 67 procent av alla barn i åldrarna 6-9 år och 7 procent av alla barn i åldrarna 10-12 år inskrivna. Den totala kostnaden för barnomsorgen uppgick 1999 till 40 miljarder kronor vilket är i nivå med kostnaderna för 1998. Personaltätheten har ökat något inom fritidshemmen och uppgick 2000 till 17,5 barn per årsarbetare.

Avgiftsfinansieringsgraden inom förskolan fortsätter att öka, och uppgick 1999 till 18 procent för riket i genomsnitt.

• • •

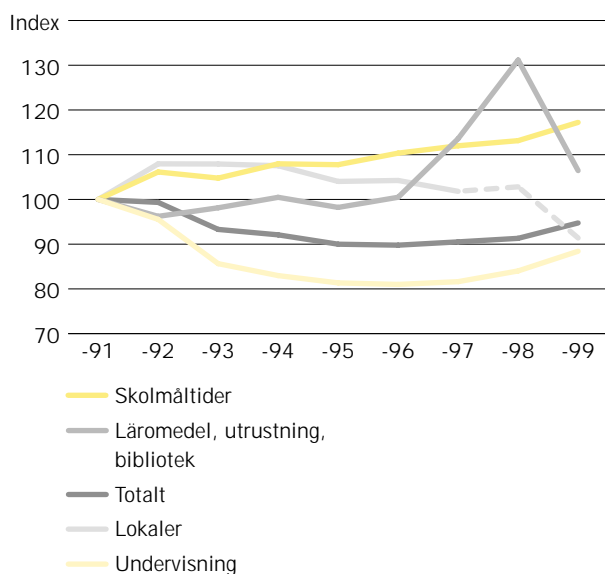
Det offentliga skolväsendet för barn och ungdom

Förskoleklassen är en egen skolform för 6-åringar. Antalet inskrivna i förskolan minskade något mellan 1999 och 2000 och andelen inskrivna var oförändrad vid 93 procent. Antalet elever per årsarbetare ökade 2000 med 0,5 barn jämfört med 1999. Den totala kostnaden för förskoleklassen uppgick 1999 till 3,6 mil-

jarder kronor, en ökning med 21 procent jämfört med 1998. På grund av svårigheter att fördela t.ex. lokal-kostnader mellan olika verksamheter skall siffrorna tolkas med försiktighet.

Antalet elever i grundskolan ökade under läsåret 2000/01 med ca 2 procent. Andelen elever som går ut grundskolan med behörighet att läsa ett nationellt program på gymnasieskolan uppgick våren 2000 till ca 90 procent. Detta är en minskning med en knapp procentenhet från 1999. Andelen elever som nått målen för godkänt i alla ämnen uppgick till nära 76 procent våren 2000. Detta är en minskning med en dryg procentenhet jämfört med 1999. Av landets 289 kommuner lämnade 152 under 2000 den årliga kvalitetsredovisning som är obligatorisk att upprätta. Endast 76 av dem motsvarade enligt Skolverket de krav som ställs i förordningen (1997:702) som reglerar redovisningen. Kostnaden för den kommunala grundskolan uppgick 1999 till 55,7 miljarder kronor, varav de fristående grundskolornas andel uppgick till 1,5 miljarder kronor. Det är en ökning med 6 procent respektive 20 procent i löpande priser jämfört med 1998.

Förändring i kostnad per elev i kommunal grundskola, totalt och för några olika verksamheter 1991-1999.

Källa: Skolverkets rapport 189, Jämförelsetal för huvudmän del 2, 2000

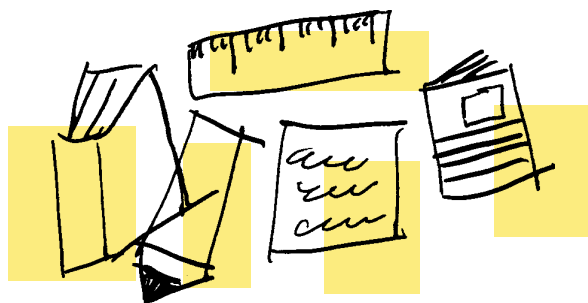
Diagrammet nedan visar utvecklingen i fasta priser för några av de viktigaste kostnaderna inom grundskolan. Läromedel ökade kraftigt under 1998 till följd av bl.a. KK-stiftelsens satsning. Kostnader för undervisning, där löner till pedagogisk personal ingår, ökar för fjärde året i rad. Dock märks en svag minskning av lärartätheten mellan åren 1999 och 2000. Lärartätheten uppgick 2000 till 7,6 lärare per 100 elever, oförändrat med 1999.

Läsåret 1999/2000 lämnade 83 procent av eleverna i år 3 gymnasieskolan med slutförklarad utbildning. Detta är en ökning med 4 procentenheter jämfört med läsåret 1998/1999. Dock minskade andelen elever som var behöriga till universitets- och högskolestudier samtidigt med ca 3 procentenheter till 80 procent.

Under 1990-talet har övergången till högskola inom 3 år fördubblats. Bland de elever som slutade gymnasieskolan 1993/94 var det drygt 45 procent som började i högskolan inom 6 år. Enligt en prognos gjord av Utbildningsdepartementet kommer ca 50 procent

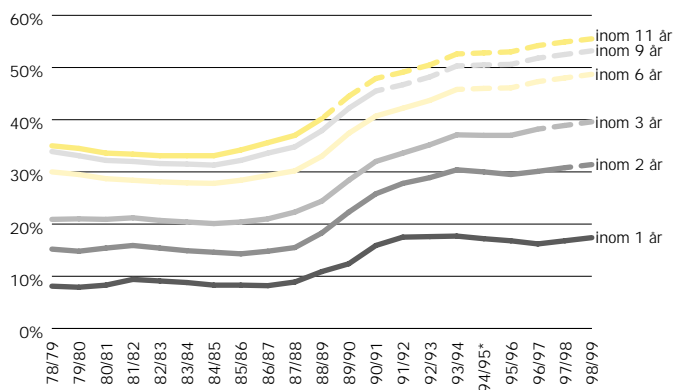
av avgångskullarna i slutet av 1990-talet att påbörja en högskoleutbildning inom 6 år.

Kostnaden för gymnasieskolan uppgick 1999 till 22 miljarder kronor, en ökning med 4 procent jämfört med 1998.

Antalet elever i särskolan fortsätter att öka. Sedan hösten 1995 har antalet elever ökat med 40 procent, att jämföra med 10 procent ökning inom grundskolan. Ökningen förklaras av såväl ekonomiska, pedagogiska som medicinska orsaker. Kostnaden för särskolan uppgick 1999 till 3,4 miljarder kronor.

Övergångsfrekvens från gymnasieskolan till högskolan, inom 1 år, 2 år o.s.v. per respektive avgångskull från gymnasiet 1978/79 – 1998/99 (figuren omfattar samtliga linjer och program i gymnasiet. (Den streckade delen av kurvorna utgör en prognos).

Källa: Utbildningsdepartementet

• • •

Vuxenutbildning

Det totala antalet studerande i kommunal vuxenutbildning minskade med 5 procent läsåret 1999/2000 jämfört med föregående läsår. Minskningen har skett inom den grundläggande och den gymnasiala vuxenutbildningen. Andelen studerande som avbryter sina studier har fortsatt att öka inom den grundläggande vuxenutbildningen, medan avhoppet har blivit färre inom påbyggnadsutbildningen. Andelen ungdomar ökar i den kommunala vuxenutbildningen.

Samtliga kommuner deltar i kunskapslyftet och de volymmål som staten uppställt har mer än väl uppfyllts. Under kunskapslyftsperioden är trenden att de studerandes val av kurser har fokuserats mot kurser i karaktärsämnen.

Den totala kostnaden för kommunal vuxenutbildning uppgick 1999 till 6,6 miljarder kronor, en minskning med mindre än 1 procent jämfört med 1998.

Andelen deltagare inom Svenska för invandrare (sfi) uppgick 1999/2000 till 34 115, vilket är något färre än läsåret 1998/99. Av de deltagare som påbörjade sina sfi-studier läsåret 1997/98 hade 38 procent uppnått sfi-nivån till och med läsåret 1999/2000. Variationen i

andelen elever som fått godkänt efter i genomsnitt 2,5 års sfi-studier är stor mellan kommuner.

Kommunernas kostnader för sfi uppgick 1999 till 604 miljoner kronor, en ökning med ca 5 procent jämfört med 1998.

• • •

Kommunernas bostadsförsörjningsansvar

Kommunerna är skyldiga att planera för bostadsförsörjningen i kommunen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. I Boverkets bostadsmarknadsenkäter för 2001 framkom att i ungefär var tredje kommun har fullmäktige antagit ett bostadsförsörjningsprogram för 2001, vilket är en kraftig ökning jämfört med 10 procent för år 2000. Bostadsförsörjningsfrågorna tas dock i minskad grad upp i andra sammanhang. I den kommunala översiktsplanen tog 14 procent av kommunerna upp dessa frågor 2001 mot 49 procent året innan. 2001 uppgav ca 32 procent av kommunerna att de inte alls arbetade aktivt med bostadsförsörjningsfrågorna.

